

Ei se kannatte, eller?!? Språklig revitalisering och unga meänkielibärare

Constanze Ackermann-Boström
Kansalinen meänkielen kielikeskus
23 aprillia 2024

Varför är meänkieli ett hotat språk idag?

Assimilationspolitik “Försvenskningspolitik”

Svenska som
undervis-
ningspråk

“Halv-
språkighet”

Arbetsstugor

“Försvenskning”
av person- och
ortsnamn (t.ex.
järnvägsnät)

Ekonomi:
Industrialisering,
urbanisering, intern
migration

Rasbiologiska
undersökningar

Varför är meänkieli ett hotat språk idag?

Försvenskningpolitik

Internmigration söderut

språkbyte mellan generationer i en familj

språkförlust

Revitalisering som motpol till assimilationspolitiken

→ ett medvetet stärkande av ett hotat språk (t.ex. öka status, öka antal talare, öka användningsområden)

Minoritetslagen

Europeisk stadga om
landsdels- eller
minoritetsspråk

Ramkonvention om
skydd för nationella
minoriteter

Språklagen

Barnkonventionen

Konventionen om
ursprungsfolk och
stamfolk

Den allmänna förklaringen om de
mänskliga rättigheterna

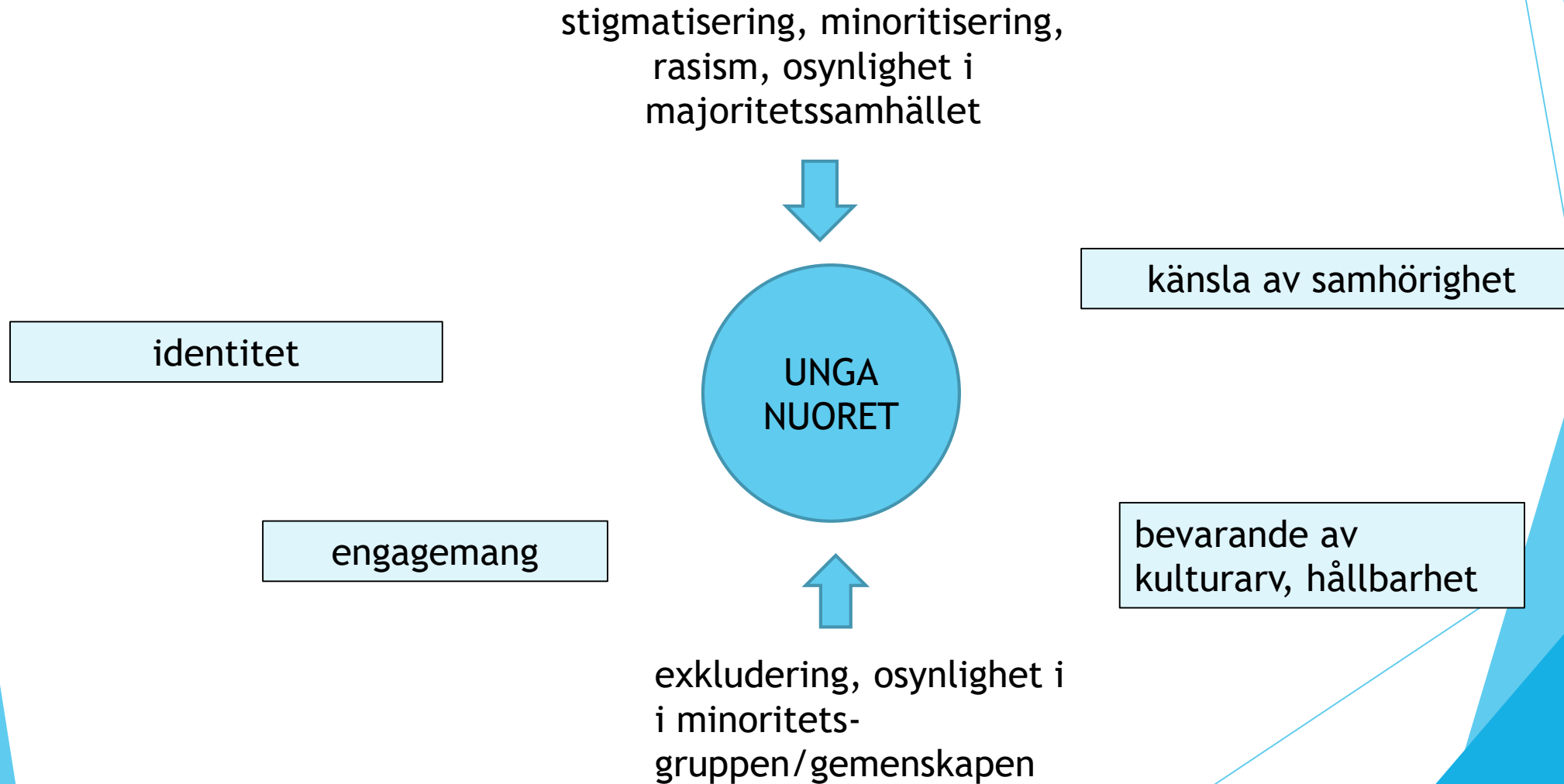
Unga språkbärare idag - Mellan stolarna?

stigmatisering, minoritisering,
rasism, osynlighet i
majoritetssamhället

exkludering, osynlighet i
i minoritets-
gruppen/gemenskapen

Unga språkbärare idag - Mellan stolarna?

Unga språkbärare idag - Utmaningar

- ▶ Unga språkbärare är oftast s.k. 'nya talare'
- ▶ Språkrevitalisering orienterar sig ofta vid äldre talare vars språkbruk upplevs som 'mer autentiskt'
- ▶ Avsaknad av barn-/ungdomsperspektiv
- ▶ Ungdomar möter språkattityder och värderingar (t.ex. "Att lära sig språk X är värdelöst. Lär dig hellre Y.")
- ▶ Möjligheter till undervisning/språkinlärning är begränsade (bl.a. som konsekvens av assimilationspolitiken)

Unga språkbärare idag - Utmaningar

▶ Känslan av inte tillräckliga språkkunskaper

”Daniel: Jag har ju min pappa och min farbror, de pratar allt meänkieli med varandra, men pratar jag med mina föräldrar pratar jag alltid svenska. Så den enda meänkieli som jag fått lära mig, det är som man lyckas snappa upp själv. Vilket är antingen ord eller simpla meningar. Eller uttryck och sådär. Så det är inget flyt i språket eller så. (Ackermann-Boström, Poromaa Isling & Valijärvi, under utgivning)

▶ Känslan av utanförskap

”Framför allt sorgen över att inte förstå allting som sägs. Det är så mycket av ens historia, så mycket av ens kultur som sitter i språket. Som sitter i uttrycken, som sitter i att beskriva dom gamla fiskeredskapen eller dom gamla platserna, eller sånger, sagor, vaggvisor. Allt det blir så svårt att översätta till något annat språk. Det måste man kunna för att på något sätt böttna i det och förstå betydelsen och innebörden i dom uttrycken. Och det har jag känt en sorg över att jag inte har kunnat.” (Huss 2022)

Unga språkbärare idag - Utmaningar

► Ifrågasättande av språkkunskaper och språkbruk

”I skolan fick man läsa hemspråk, vilket var finska och inte meänkieli, som de flesta hade hemma och det innebar att när man kom hem och försökte prata ”finska” med släkten så skrattade (sic) för man hade ju så mycket ”konstiga” ord och det lät ju kul för dem att man talade ”råfinska”! För mig innebar det att jag blev tyst för det var ju inge kul att folk skrattade åt en.” (Ackermann-Boström 2021, 43; se även Aili 2015)

”Jag har vuxit upp med språket i min närhet men inte talat det själv. Jag upplever precis samma rädsla som du och jag vet att det bla beror på att jag blivit för petnoga ”rättad” när jag försökt prata. Det är så himla viktigt för de som redan kan, att korrigerings och rättning sker på ett pedagogiskt sätt.” (Ackermann-Boström 2021, 42-43)

Unga språkbärare idag - Utmaningar

▶ Begränsad tillgång till språket och språkliga rum

→ skolan förblir ett "svenskt" rum (Poromaa Isling 2020)

▶ Geografisk spridning och tillgång till undervisning

Jag är glad att jag haft Meänkieli i min familj, det har pratats men jag har aldrig riktigt fått lära mig det fullt ut vilket jag tycker är synd. Orsaken har varit att jag flytta och växte upp i [ortnamn] så jag fick istället höra "finska är det fulaste språket som finns" och som barn/ungdom i skolan när jag frågade om jag fick lära mig finska istället för spanska så fick jag svaret att "man måste ha föräldrar från Finland". Därför blir jag idag glad när Meänkieli nu blivit ett officiellt minoritetsspråk och att barn idag faktiskt har möjligheten att lära sig det i skolan. Jag har lärt mig grunderna idag men fortsätter hela tiden lära mig så mycket jag kan (...)" (Ackermann-Boström 2021, 44)

Vägar framåt

- ▶ Språkrevitalisering behöver inte nödvändigtvis handla om att återta tidigare mönster av språkanvändning, utan kan snarare handla om att skapa nya talare och användningsområden för språket (King 2001)
- ▶ Språkligt återtagande fokuserar på att bygga en gemenskap och läkandet av såren som skapats i det förflutna (Baldwin 2003)
- ▶ Språkrevitalisering bör inte bara handla om språkkunskaper utan även fokusera på språkanvändning, språkattityder och självförtroendet som ett medel för att främja välbefinnandet och egenmakten hos talare och potentiella talare. (Grenoble & Whaley 2020)

Vägar framåt

- ▶ Språkkunskaper behöver inte nödvändigtvis vara ”nyttiga”
- ▶ Rätten till språk(en) är en mänsklig rättighet
- ▶ Språk och kulturella uttryck är sammanvävda
- ▶ Språklig och kulturell mångfald är en del av mänskligheten och hållbarhet

→ Känslan av gemenskap första steget:

”När man inte kan språket, som jag, då blir meänkieli någon form av signal om att nu har jag kommit upp till Tornedalen, nu har jag kommit hem. Samtidigt kan jag känna att det finns viss sorg över att inte kunna prata meänkieli, att man har förlorat någonting. [...] Samtidigt skapar upplevelsen att ha blivit försvenskad en speciell samhörighet bland den yngre generationens tornedalingar, kväner och lantalaiset. Känslan av att inte “tillhöra fullt ut” skapar en gemenskap.” (Huss 2022)

→ De ungas upplevelser, tankar och känslor måste beaktas om revitalisering ska lyckas

→ ”central stakeholders in their communities’ linguistic and cultural futures” (Wyman m.fl. 2014: xv)

Litteratur

- ▶ Ackermann-Boström, Constanze (2022). "Språket fick jag inte med mig som liten." Unga meänkielibrukares samtal om språkbevarande i sociala medier. *Tidskrift för genusvetenskap* 42 (4), 33-50.
- ▶ Ackermann-Boström, Constanze, Poromaa Isling, Pär & Valijärvi, Riitta-Liisa (under utgivning). Osynliggörande av meänkieli: elevers upplevelser i Tornedalen.
- ▶ Aili, Hanna (2015) *Från "mossigt" till "coolt". En antropologisk studie om identitet och kulturarv i Tornedalen*. Göteborgs universitet. https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/42072/1/gupea_2077_42072_1.pdf
- ▶ Baldwin, Daryl (2003). Miami Language Reclamation: From Ground Zero. A lecture presented by the Center for Writing and the Interdisciplinary Minor in Literacy and Rhetorical Studies Speaker Series No. 24. Kirsten Jamsen, Series Editor, Elizabeth Oliver, Editor.
- ▶ Grenoble, Lenore A. & Whaley Lindsay J. (2020). Toward a new conceptualisation of language revitalization. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*. DOI: 10.1080/01434632.2020.1827645
- ▶ Huss, Leena (2022). Språkförlustens konsekvenser. Om språk, kultur och välbefinnande. Forskningsöversikt för Sannings- och försoningskommissionen för tornedalingar, kväner och lantalaiset. Stockholm: Kulturdepartementet.
- ▶ King, Kendall A. (2001). *Language revitalization processes and prospects: Quichua in the Ecuadorian Andes*. Clevedon: Multilingual Matters.
- ▶ Poromaa, Isling, Pär (2020) Tornedalian teachers and principals in the Swedish education system. Exploring decolonial pockets in the aftermaths of "Swedification". *Nordic Journal of Comparative and International Education* (NJCIE) 4(1): 84-101.
- ▶ Wyman, Leysi T, McCarty, Teresa L och Nicholas, Sheilah E (2014) Preface. Wyman, Leysi T, McCarty, Teresa L och Nicholas, Sheilah E (red) *Indigenous youth and multilingualism. Language identity, ideology, and practice in dynamic cultural worlds*. New York: Routledge.